

นโยบายหาเสียงของพรรคพลังประชาชน: บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ Palang Pracharath Party's campaign policy: state welfare card

ภคอร จตุพรธนภัทร¹
Phakaon Jatupornthanaphat¹

¹นักศึกษา ปร.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
¹Student of Ph.D. (Public Administration), Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand
Corresponding author's e-mail: elite_wo@yahoo.com, ORCID ID: 0009-0005-1129-7342

Received: 4 October 2023

Revised: 22 October 2023

Accepted: 1 November 2023

บทคัดย่อ

บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ หรือ “บัตรคนจน” ภายใต้โครงการประชารัฐสวัสดิการ เป็นมาตรการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย ในสมัยรัฐบาลที่มีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สามารถใช้เพื่อลดหย่อนค่าสินค้าอุปโภคบริโภค บริการ และค่าเดินทาง ถูกกระแสวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็น “นโยบายประชานิยม” ที่รัฐบาลยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ต้องการดึงคะแนนความนิยมจากประชาชนเพื่อเตรียมการ “สืบทอดอำนาจ” พล.อ. ประยุทธ์ วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี ในฐานะหัวหน้าพรรคพลังประชาชน แฉลงข่าวเปิดนโยบายหลักของพรรคฯ ที่จะใช้หาเสียงเลือกตั้ง 2566 ซึ่งนโยบายนี้เป็นมาตรการบรรเทาค่าครองชีพ เพิ่มเงินช่วยเหลือผู้พิการ เพิ่มเงินช่วยเหลือเกษตรกร เพิ่มเงินช่วยเหลือผู้ปกครองเด็ก เพิ่มเงินช่วยเหลือผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โดยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการเพิ่มเงินช่วยเหลือแก่ผู้ที่ถือ “บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ” พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 80.84 ระบุว่า เห็นด้วย เพราะประชาชนผู้มีรายได้น้อยจะได้นำเงินไปใช้จ่ายเป็นค่าครองชีพ ดังนั้นในประเด็นนี้จะชี้ให้เห็นว่า นโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐสอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งแนวความคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ถือกำเนิดขึ้นมาในโลกนี้มายาวนานกว่า 40 ปี สำหรับในประเทศไทยนั้นแนวความคิดการพัฒนายั่งยืน เป็นแนวคิดที่อยู่ภายใต้กรอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นทางสายกลางครอบคลุม 3 มิติคือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ, พรรคพลังประชาชน, นโยบายประชานิยม

Abstract

State welfare card or "poor person's card" under the Pracharat Welfare Project It is a measure to help people with low incomes. During the government period with General Prayut Chan-o-cha holding the position of Prime Minister Can be used to reduce the cost of consumer goods, services, and travel expenses. It has been criticized as being "Populist policy" that the government during the National Council for Peace and Order (NCPO) era want to draw popular votes from the people to prepare "Inheriting power" Gen. Prawit Wongsuwan, Deputy Prime Minister As the leader of the Palang Pracharat Party Press conference to reveal the main policies of the party that will be used in the 2023 election campaign, which this policy is a measure to alleviate the cost of living, increase financial assistance for the disabled, increase financial aid for farmers, increase financial support for children's parents, increase financial aid for state welfare card holders by public opinion regarding increasing financial assistance to those holding "State Welfare Card" found that the majority of people 80.84 percent said they agreed because people with low incomes would be able to use the money to pay for living expenses. Therefore, in this issue it will be pointed out that the government welfare card policy is consistent with sustainable development. The concept of sustainable development has been in existence in the world for more than 40 years. In Thailand, the concept of sustainable development It is a concept within the framework of the Sufficiency Economy Philosophy. Emphasis on the middle path covering 3 dimensions, namely the economic dimension, social dimension and environmental dimension.

Keyword: State welfare card, Palang Pracharat Party, populist policy

บทนำ

บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ หรือ “บัตรคนจน” ภายใต้โครงการประชารัฐสวัสดิการ เป็นมาตรการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย ซึ่งขึ้นทะเบียนไว้กับกระทรวงการคลัง ประมาณ 14.6 ล้านคน ในสมัยรัฐบาล ที่มีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โครงการฯ เริ่มต้นดำเนินการตั้งแต่เดือนตุลาคม 2560 เป็นต้นมา ทั้งนี้ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือค่าครองชีพแก่ผู้มีรายได้น้อยให้พ้นจากความยากจน ในรูปแบบการให้ผู้ถือสิทธิตามบัตร สามารถใช้เพื่อลดหย่อนค่าสินค้าอุปโภค

บริโภค บริการ และค่าเดินทาง อย่างไรก็ตาม เมื่อ มาตราการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ได้รับการตรวจสอบจาก สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ในปี 2563 กลับพบว่าทำให้สูญเสียงประมาณแผ่นดินจำนวนมากโดยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ทั้งยังถูกกระแสวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็น “นโยบายประชานิยม” ที่รัฐบาลยุค คสช. ต้องการดึงคะแนนความนิยมจากประชาชนเพื่อเตรียมการ “สืบทอดอำนาจ” ก่อนที่จะจัดให้มีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป หลังจากว่างเว้นมาเป็นระยะเวลาเกือบ 5 ปี (อรรถสิทธิ์ พานแก้ว, 2561)

พล.อ. ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี ในฐานะหัวหน้าพรรค พปชร. แลงข่าวเปิดนโยบายหลัก ของพรรคดังกล่าวที่จะใช้หาเสียงเลือกตั้ง 2566 โดยระบุว่า พร้อมเริ่มมีผลทันทีหลังจากพรรคพลังประชารัฐ (พปชร.) ได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล บัตรประชารัฐ 700 บาทต่อเดือน เป็นหนึ่งในนโยบายหลักที่พรรคพลังประชารัฐ (พปชร.) ประกาศออกมาในจังหวะเวลาที่ผู้มีรายได้น้อย 21.45 ล้านคน กำลังรอผลการลงทะเลเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐปี 2566 การเปิดตัวนโยบายของพรรคพลังประชารัฐ (พปชร.) เกิดขึ้นหลังจากพรรคเพื่อไทย (พท.) เปิดตัวนโยบายค่าแรงขั้นต่ำ 600 บาทต่อวัน เมื่อต้นเดือนธันวาคม 2565 นับเป็นพรรคที่ 3 ที่เปิดนโยบายเกี่ยวกับ เงินในกระเป๋าของประชาชน ซึ่งก่อนหน้านี้พรรคก้าวไกล (ก.ก.) เปิดตัวชุดนโยบาย "สวัสดิการไทยก้าวหน้า" ที่พูดถึงค่าแรงขั้นต่ำปรับขึ้นทุกปี เริ่มต้นวันละ 450 บาท "บัตรประชารัฐ" ถือเป็นการรีแบรนด์ ปรับชื่อจาก "บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ" เดิม หรือ "บัตรคนจน" ซึ่งเป็นนโยบายที่ใช้มาตั้งแต่ปี 2560 ในสมัยรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่นำโดย พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา นับตั้งแต่ต้นนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐดำเนินการมาเมื่อกว่า 5 ปีที่แล้ว ปัญหาเรื่องการตกหล่นของคนจนที่ควรได้รับสวัสดิการ เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงแรก จนกระทั่งปีที่ผ่านมา ที่นักวิชาการสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ก็ชี้ว่า การตกหล่น “ยังมีอยู่สูงมาก” (บีบีซี, 2566)

มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ

มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ ประจำปีงบประมาณ 2562 ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่

1. มาตรการบรรเทาค่าครองชีพผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ด้วยการแจกเงิน E-Money ผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาและสนับสนุนให้นำเงินไปใช้เฉพาะจุด ด้วยมาตรการดังนี้

1.1 เพิ่มเงินช่วยเหลือผู้พิการ ซึ่งจะได้รับเงินเพิ่มอีก 200 บาท/คน/เดือน (เริ่มแจก พ.ค.-ก.ย.62)

1.2 เพิ่มเงินช่วยเหลือเกษตรกร ได้แก่ ค่าปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และปัจจัยการผลิตเพื่อบรรเทาปัญหาสินค้าเกษตรที่มีความผันผวนในด้านราคาสูง (ได้รับเงินครั้งเดียว 1000 บาท)

1.3 เพิ่มเงินช่วยเหลือผู้ปกครองเด็ก โดยเพิ่มเงินให้คุณพ่อคุณแม่สำหรับซื้ออุปกรณ์กีฬาและอุปกรณ์การศึกษา ได้รับ 500 บาท/คน

1.4 เพิ่มเงินช่วยเหลือผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพิ่มเป็น 500 บาท/เดือน (เป็นเวลา 2 เดือน พ.ค-มิ.ย.
62) เพื่อบรรเทาปัญหาปากท้องและสนับสนุนกำลังซื้อร้านค้าธงฟ้าให้มากขึ้น

2. มาตรการเพื่อบรรเทาค่าครองชีพสำหรับเกษตรกรผู้ประสบปัญหาภัยแล้งปี 2562 และเกษตรกรรายย่อยโดย

2.1 โครงการลดดอกเบี้ยเงินกู้ (สำหรับเงินต้นที่ไม่เกิน 300,000 บาท ระยะเวลา 1 ปี 1ส.ค. 62-31 ก.ค. 63) / โครงการขยายเวลาชำระหนี้เงินกู้ 2 ปีนับจากงวดชำระเดิม แต่ไม่เกิน 31 ก.ค. 64 (จังหวัดที่มีการประกาศเขตฯ ภัยแล้ง)

2.2 โครงการ ธกส. จัดให้ ด้วยการให้สินเชื่อฉุกเฉินไม่เกิน 50000/คน สินเชื่อฟื้นฟูความเสียหายจากภัยแล้งไม่เกิน 500,000 บาท/คน

2.3 โครงการสนับสนุนต้นทุนการผลิตให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี ช่วยค่าปลูก ไร่ละ 500 บาท ไม่เกิน 20 ไร่

3. มาตรการเพื่อกระตุ้นการบริโภคและการลงทุนภายในประเทศ ด้วยมาตรการดังนี้

3.1 มาตรการส่งเสริมการบริโภคภายในประเทศ “ชิม ช้อป ใช้ เฟส 1” และ “ชิม ช้อป ใช้ เฟส 2” เพื่อกระตุ้นการใช้จ่ายภายในประเทศผ่าน G-Wallet (หรือ App เป๋าตัง) โดยเฟส 1 จะเป็นการให้เงินสนับสนุน 1000 บาท/คน สำหรับซื้อสินค้าและบริการกับผู้ประกอบการที่ลงทะเบียนเข้าร่วมมาตรการ รวมถึงเมื่อเติมเงินและใช้จ่ายผ่าน G-Wallet (หรือ App เป๋าตัง) จะได้รับเงินชดเชยร้อยละ 15 ของยอดใช้จ่ายไม่เกิน 30,000 บาท สำหรับเฟส 2 นอกจากจะได้รับสิทธิตามเฟส 1 แล้ว ยังได้รับเพิ่มในส่วนของเงินชดเชยร้อยละ 20 ของยอดใช้จ่ายส่วนที่เกิน 30,000 บาท แต่ไม่เกิน 50,000 บาท โดยมุ่งหวังกลุ่มเป้าหมายที่มีศักยภาพในการเดินทางและใช้จ่าย ซึ่งจะทำให้มีการกระจายการใช้จ่ายไปยังเศรษฐกิจฐานราก สนับสนุนส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนให้ได้รับประโยชน์มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับโครงการประชุมสัญจรของสำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 1 ที่จะจัดขึ้นในวันที่ 3 ธันวาคม 2562 โดย เฟส 2 สามารถใช้สิทธิได้ถึงวันที่ 31 ธ.ค. 62 ปัจจุบันมีเฟส 3 ต่อ โดยให้สิทธิกับผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ไม่ต้องระบุจังหวัด (เริ่ม 17 พ.ย. 62 เป็นต้นไป)

3.2 มาตรการลดภาระให้กับผู้ซื้อที่อยู่อาศัย เพื่อสนับสนุนและบรรเทาภาระให้แก่ประชาชนที่ต้องการมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง เหมาะสมกับศักยภาพของประชาชนแต่ละกลุ่ม โดยการลดค่าธรรมเนียมจดทะเบียนการโอนจากเดิมร้อยละ 2 เหลือเพียงร้อยละ 0.01 และค่าจดทะเบียนการจำนองอสังหาริมทรัพย์จากเดิมร้อยละ 1 เหลือเพียงร้อยละ 0.01 เช่นกัน (แต่มีเงื่อนไขว่า เฉพาะการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ที่ราคาไม่เกิน 3 ล้านบาท/หน่วย และการจดทะเบียนโอนหรือจำนองต้องดำเนินการในคราวเดียวกัน)

3.3 มาตรการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ธอส) โดยการให้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ราคาพิเศษและเงื่อนไขผ่อนปรน (นอกเหนือจากการสนับสนุนค่าธรรมเนียมจดทะเบียน) โดยมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายที่มีรายได้น้อยถึงปานกลาง กลุ่มคนเริ่มทำงานใหม่ที่กำลังก่อร่างสร้างตัว รวมถึงกลุ่มผู้สูงอายุที่กำลังซื้อเพื่อ

ลูกหลาน โดยต้องเป็นการซื้อเพื่ออยู่อาศัย และเป็นบ้านสร้างเสร็จพร้อมอยู่ที่ไม่เคยผ่านการครอบครองโดยบุคคลอื่นมาก่อน

3.4 มาตรการเร่งรัดการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายด้านการฝึกอบรม สัมมนา ไปพลางก่อน เพื่อให้เม็ดเงินสำหรับค่าใช้จ่ายด้านการฝึกอบรม สัมมนา ลงสู่ระบบเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง

4. แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามเร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณและมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ เพื่อติดตามเร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณและงบลงทุนของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งเร่งรัดติดตามมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธาน (กรมสรรพสามิต, 2562)

แนวคิดบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

โครงการประชารัฐสวัสดิการ เป็นนวัตกรรมในการช่วยเหลือประชาชนผู้มีรายได้น้อย ให้พ้นจากปัญหาความยากจนของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ด้วยการให้มีการขึ้นทะเบียนกับกระทรวงการคลัง จากนั้นจะออกเป็นบัตรสวัสดิการเพื่อช่วยในการลดค่าครองชีพทั้งการซื้อสินค้าและการเดินทาง บัตรสวัสดิการแห่งรัฐเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ที่เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาความยากจนของประชาชนในประเทศไทย เป็นโครงการที่รัฐบาลปัจจุบันใช้เพื่อช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยผ่านการบรรเทาภาระค่าครองชีพด้วยวิธีต่างๆ ได้แก่ การลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและวงเงินสำหรับซื้อสินค้าต่างๆ ถึงแม้ว่ารัฐบาลได้ใช้งบประมาณจำนวนมาก เพื่อดำเนินนโยบายต่างๆ การช่วยเหลือด้านสวัสดิการแก่ประชาชน ทั้งนี้ความยากจน คือ สภาพการดำรงชีวิตของบุคคลซึ่งมีรายได้น้อยเพียงพอกับรายจ่าย และไม่สามารถจะบำบัดความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ จนเป็นเหตุให้บุคคลนั้นมีสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานที่สังคมวางไว้ องค์การสหประชาชาตินิยามของความยากจนว่าเป็นสภาวะที่ทำลายศักดิ์ศรีของมนุษย์เพราะคนที่ยากจนนั้นไม่มีทางเลือกและโอกาสความยากจนจึงครอบคลุมถึงมิติที่หลากหลายตั้งแต่การขาดแคลนอาหาร เสื้อผ้า การไม่มีน้ำสะอาด สุขอนามัย การเข้าถึงการรักษาพยาบาล การไม่ได้รับการศึกษา การไม่มีที่ดินทำกิน การเข้าถึงเครดิต และการไม่มีงานทำ และยังหมายรวมถึง ความไม่มั่นคง การไร้อำนาจและการถูกกีดกันออกจากชุมชนและสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของรัฐบาลได้คิดค้นบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย “บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ” หรือที่เราเรียกว่า “บัตรคนจน” โดยให้ดำเนินการครอบคลุมผู้มีรายได้น้อย ทั้งประชาชนที่อยู่ในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร ซึ่งได้เริ่มดำเนินการ ในปี พ.ศ. 2560 (วิชาญ ทรายอ่อน, 2560)

บัตรสวัสดิการแห่งรัฐจะทำให้การช่วยเหลือจากภาครัฐถูกกลุ่มเป้าหมายและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยภาครัฐมีข้อมูลในการติดตามประเมินการให้สวัสดิการในแต่ละประเภท และนำมาปรับปรุงการให้สวัสดิการให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการในแต่ละพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถกำหนดค่าใช้จ่ายได้ตามสวัสดิการต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ยังเป็นการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนในการใช้จ่ายชำระค่าสินค้าและบริการในชีวิตประจำวันด้วยเงินสดเป็นหลัก ไปสู่ระบบการชำระเงิน อิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) ผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่เป็นบัตรอิเล็กทรอนิกส์ และที่สำคัญเป็นการผลักดันให้เกิดการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศฉบับปัจจุบัน (นันทพันธ์ คคคง, 2564)

บัตรสวัสดิการแห่งรัฐกับการกระตุ้นเศรษฐกิจไทย

ศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล” สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) เผยผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชน เรื่อง “บัตรสวัสดิการแห่งรัฐกับการกระตุ้นเศรษฐกิจไทย ?” ทำการสำรวจระหว่างวันที่ 11 – 12 กันยายน 2561 จากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป กระจายทุกภูมิภาค ระดับการศึกษา และอาชีพทั่วประเทศ รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,253 หน่วยตัวอย่าง เกี่ยวกับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่ทางรัฐบาลจะเพิ่มขึ้นรายละเอียด 100 – 200 บาท และสามารถเบิกเงินสดไปใช้ได้เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของไทย การสำรวจอาศัยการสุ่มตัวอย่างด้วยความน่าจะเป็นจากบัญชีรายชื่อฐานข้อมูลตัวอย่างหลัก (Master Sample) ของ “นิด้าโพล” ด้วยวิธีแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งชั้นภูมิตามภูมิภาค จากนั้นในแต่ละภูมิภาคสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ ร้อยละ 95.0 จากการสำรวจเมื่อถามถึงการลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อยเพื่อรับสิทธิจาก “บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ” ของรัฐบาล พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.60 ระบุว่า ไม่ได้ลงทะเบียน และร้อยละ 34.40 ระบุว่า ลงทะเบียน

ด้านความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการเพิ่มเงินช่วยเหลือแก่ผู้ที่ถือ “บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ” โดยสามารถเบิกเป็นเงินสดเพื่อนำไปชำระค่าบริการอื่น ๆ ได้ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 80.84 ระบุว่า เห็นด้วย เพราะ ประชาชนผู้มีรายได้น้อยจะได้เงินมาใช้จ่ายในบ้าน ส่วนอื่นที่ไม่สามารถใช้บัตรสวัสดิการซื้อได้ และยังมีส่วนช่วยให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รองลงมา ร้อยละ 17.80 ระบุว่า ไม่เห็นด้วย เพราะ เป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ตรงจุด สามารถแก้ได้เพียงเบื้องต้นเท่านั้น และร้อยละ 1.36 ไม่ระบุ/ไม่แน่ใจ ท้ายที่สุดเมื่อถามถึง “บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ” แตกต่างจาก “นโยบายประชานิยม” หรือไม่ พบว่า ประชาชน ส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.00 ระบุว่า ไม่แตกต่าง เพราะ มีแนวทางในการแก้ไขช่วยเหลือปัญหาความยากจนเหมือนกัน แค่ใช้ชื่อเรียกที่ต่างกัน

รองลงมา ร้อยละ 24.02 ระบุว่า แตกต่าง เพราะ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐช่วยเหลือผู้ที่มีรายได้น้อยเพียงอย่างเดียว และร้อยละ 9.98 ไม่ระบุ/ไม่แน่ใจ (นิด้าโพล, 2566)

ผลกระทบของการใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

การดำเนินโครงการใดโครงการหนึ่ง ย่อมเกิดผล 2 ด้านเสมอ คือด้านเชิงบวกและด้านเชิงลบ โครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐก็เช่นกัน ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ศึกษาผลกระทบของการใช้บัตรฯ ของประชาชนใน 2 พื้นที่ คืออำเภอเมืองตรังและอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง และนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบเพื่อหาความแตกต่างหรือความเหมือนของผลกระทบ ซึ่งพบว่าประชาชนทั้ง 2 อำเภอให้ข้อมูลที่เหมือนกันทั้งในส่วนเชิงบวกและเชิงลบ ดังนี้ (ฐิติโชติ จารุโสภิตกุล, 2561)

1. มิติด้านประชาชน เนื่องจากโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐได้ให้ความช่วยเหลือผ่านการใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และที่สำคัญไปกว่านั้นคือต้องใช้บัตรดังกล่าวผ่านเครื่องรูดบัตร EDC ที่มีเฉพาะในร้านค้าที่เป็นร้านค้าธงฟ้าประชารัฐเท่านั้น จึงทำให้เกิดข้อจำกัดในการเลือกร้านค้าที่จะเข้าใช้บริการ และส่งผลต่อความสะดวกในการเดินทางไปใช้บัตรฯ ของประชาชน ความแตกต่างของราคาสินค้าในร้านค้าธงฟ้าประชารัฐเนื่องจากว่าแต่ละร้านนั้นมีการตั้งซื้อหรืออำนาจการต่อรองที่ไม่เท่ากัน จึงส่งผลให้ราคาขายสินค้าของแต่ละร้านอาจแตกต่างกัน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ไม่ได้หมายความว่าราคาจะแตกต่างกันมากมาย จากการศึกษาพบว่าประชาชนผู้ใช้บัตรฯ ไม่ได้เห็นถึงความแตกต่างของราคาสินค้า แต่อย่างไรก็ตาม หากรัฐบาลต้องการที่จะให้ประชาชนได้รับราคาสินค้าที่ถูกอย่างแท้จริง ก็ควรให้ร้านค้าธงฟ้าฯ รับสินค้าที่เป็นธงฟ้าประชารัฐมาจำหน่ายภายในร้านอย่างจริงจัง จำนวนเงินที่รัฐบาลช่วยเหลือเพียงพอหรือสามารถลดภาระค่าครองชีพ แน่แน่นอนว่าจำนวนเงินดังกล่าว หากถามบุคคลทั่วไปก็จะได้รับคำตอบว่าไม่เพียงพออยู่แล้วและไม่คิดว่ามันจะช่วยอะไรได้มาก แต่หากถามผู้มีรายได้น้อย คำตอบจะต่างกันตรงที่จำนวนเงินที่ได้สามารถช่วยพวกเขาแบ่งเบาค่าใช้จ่ายไปได้ส่วนหนึ่ง และยังพบว่าประชาชนมีความยินดีและพึงพอใจเป็นอย่างมากที่รัฐบาลให้การช่วยเหลือ ถึงแม้ว่าจำนวนเงินมันจะน้อยไป แต่มันสามารถลดภาระค่าครองชีพในแต่ละเดือนของเข้าได้

2. มิติด้านร้านค้า เนื่องจากร้านค้าธงฟ้าประชารัฐเป็นร้านค้าที่รองรับการใช้บัตรของประชาชน เพราะฉะนั้น หากร้านค้าดังกล่าวเกิดความขัดข้อง ปัญหาที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลโดยตรงต่อการเข้าใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจากการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นของร้านค้าเป็นไปในเชิงบวก ทั้งในเรื่องการเข้ามาติดตั้งเครื่องรูดบัตร EDC ของธนาคารกรุงไทย ซึ่งมีความรวดเร็วพอสมควรเมื่อเทียบกับระยะเวลาการจัดซื้อจัดจ้างเครื่องรูดบัตรของทางธนาคารกรุงไทยและการเร่งมือดำเนินการติดตั้งเครื่องรูดบัตรให้ทันเวลาการเริ่มใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ทั้งนี้ความพร้อมในการใช้งานของเครื่องอยู่ในระดับที่ดีพอสมควร เนื่องจากร้านค้าสามารถใช้งาน

เครื่องได้อย่างรวดเร็ว และตัวเครื่องก็มีความเสถียร ทำให้เกิดการให้บริการที่รวดเร็ว แต่ก็มีปัญหาบ้างครั้งซึ่งเป็นในช่วงแรกเท่านั้น หลังจากการเข้าร่วมเป็นร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ทางร้านค้ายังดำเนินกิจการตามเดิม คือเมื่อก่อนขายอย่างไรตอนนี้ก็ขายอย่างนั้น มีเพิ่มเติมเข้ามาเพียงแค่เครื่องรูดบัตร EDC เท่านั้น และสินค้าภายในร้านก็ยังคงเป็นสินค้าที่ทางร้านไปซื้อมาจากพ่อค้าคนกลางและห้างสรรพสินค้า ซึ่งไม่ได้เป็นสินค้าของตราธงฟ้าโดยตรง จึงส่งผลให้ราคาขายและยอดขายก็ไม่ได้แตกต่างจากเดิม นอกจากนี้แล้ว ทางร้านค้ายังคงต้องรอเงินจากการขายสินค้าจากการใช้บัตรประชารัฐ ซึ่งในช่วงแรกนั้นการโอนเงินเข้าบัญชีมีความล่าช้า จนบางร้านจำเป็นต้องสำรองเงินเพื่อซื้อสินค้าเข้าร้านก่อน ซึ่งไม่เป็นผลดีนัก แต่การแก้ไขของทางธนาคารกรุงไทยและรัฐบาลก็ทำได้อย่างรวดเร็วจนทำให้การโอนเงินเป็นไปตามปกติ และอีกหนึ่งประการที่สำคัญ คือ เมื่อมีการใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐผ่านเครื่องรูดบัตร EDC ซึ่งจะเกิดความใหม่ของประชาชนในสังคมชนบท อีกทั้งรัฐบาลได้กำหนดรายการสินค้าที่สามารถซื้อได้ รวมถึงเกณฑ์การใช้เงินในแต่ละเดือน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นสาเหตุของความไม่เข้าใจของประชาชนและก็น่าจะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับร้านค้า แต่ผลปรากฏว่าร้านค้าเหล่านี้ไม่ได้มองว่าเป็นปัญหา แต่กลับมองว่าเป็นเรื่องที่ควรช่วยเหลือกันเพียงแค่อธิบายให้เกิดความเข้าใจเท่านั้น

3. มิติด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นโครงการของรัฐบาลที่มีขึ้นเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้ที่มีรายได้น้อย ฉะนั้นผู้ที่ดำเนินโครงการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ก็คือหน่วยงานต่างๆ ตามที่รัฐบาลเห็นถึงความเหมาะสมและมีภาระหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการโดยตรง นั่นคือกระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ดังนั้น การดำเนินงานให้เกิดผลสำเร็จของแต่ละหน่วยงานจึงมีความสำคัญมาก ซึ่งแน่นอนว่าความร่วมมือของประชาชนในแต่ละพื้นที่มาเป็นลำดับหนึ่ง และผลปรากฏว่าประชาชนให้ความร่วมมือกับหน่วยงานในแต่ละขั้นตอนเป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าอาจจะมีความไม่เข้าใจอยู่บ้าง ซึ่งนั่นเกิดจากการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาลที่ไม่สามารถทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจได้ 100% เพราะหน่วยงานที่ดำเนินการในแต่ละจังหวัด มีเพียงสำนักงานคลังจังหวัดและสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเท่านั้นที่มีการประชาสัมพันธ์โครงการโดยตรง ผ่านสถานีวิทยุภายในจังหวัดและมีการทำหนังสือชี้แจงไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในส่วนของการดำเนินการนั้นไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์โดยตรง จึงทำให้เกิดการสื่อสารอย่างไม่ทั่วถึง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเข้าสู่กระบวนการลงทะเบียนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานก็ได้ให้คำชี้แจงแก่ประชาชน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ในส่วนของหน่วยที่เกี่ยวข้องยังคงมีจุดอ่อนในเรื่องของการเตรียมความพร้อมของบุคลากรในการปฏิบัติงาน เพราะมีเพียงแค่การประชุมชี้แจงผ่านการ Video Conference และการเข้าอบรมเพียงไม่กี่ชั่วโมงเท่านั้น ซึ่งโดยความจริงแล้ว โครงการใหญ่เช่นนี้ควรมีการเตรียมความพร้อมอย่างสูงสุด ทั้งในเรื่องของบุคลากรที่พร้อมให้คำปรึกษาแนะนำและพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ประชาชน เรื่องของสถานที่รองรับการมาลงทะเบียนของประชาชน เพราะธนาคารบางสาขามีพื้นที่จำกัด จึงส่งผล

ให้เกิดความแออัดและกระทบต่อประชาชนที่เข้าไปทำธุรกรรมกับทางธนาคาร ถึงแม้ว่าจะมีการจัดพื้นที่แยกส่วนไว้แล้วก็ตาม (สันติ ธีรพัฒน์, 2558)

ปัญหากระบวนการกำหนดนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

นโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมีวัตถุประสงค์เพื่อการลดความเหลื่อมล้ำ กระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก ด้วยการเจาะจงที่คนจนเพื่อให้การใช้จ่ายภาครัฐด้านสวัสดิการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่เมื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและแรงจูงใจของกลุ่มตัวแสดงต่างๆ ด้วยข้อสมมติในการแสวงหาประโยชน์สูงสุดแบบเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก ประกอบกับตัวนโยบายเองที่ปราศจากการวางแผนและการประเมินผล กลไกที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ต่างๆ ขาดความชัดเจน ในบริบทที่ประชาชนไม่อาจสะท้อนอุปสงค์ต่อนโยบายและฝ่ายการเมืองมีบทบาทมากกว่าอย่างเห็นได้ชัด ข้อโต้แย้งและข้อสังเกตต่างๆ เหล่านี้แสดงให้เห็นว่ามี ความเป็นไปได้ที่บัตรสวัสดิการแห่งรัฐถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์มากกว่าที่จะเป็นนโยบายเพื่อการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์แรงจูงใจและหลักฐานในเชิงคุณภาพเป็นหลัก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตั้งข้อสังเกตและสร้างคำอธิบายรูปแบบหนึ่งที่เป็นไปได้เท่านั้น กระนั้นเอง หากนโยบายสวัสดิการที่นำมาใช้ขาดทั้งประสิทธิผล การวางแผนในระยะสั้น ระยะยาว รวมถึงกลไกที่จะนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำในระยะยาว และหากนโยบายสวัสดิการถูกใช้เพื่อสร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ แม้ว่าประชาชนจะได้รับผลประโยชน์อยู่บ้างแต่ก็มีค่าเสียโอกาสที่ตามมา ตัวอย่างเช่นงานศึกษาของ Khemani (2015) พบว่าในประเทศฟิลิปปินส์ พื้นที่ที่มีการ “ซื้อเสียง” แปรผกผันกับตัวแปรด้านสุขภาพของแม่และเด็กอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ถดถอยของประเทศในทวีปแอฟริกาที่แปรผันตามการร้องเรียนปัญหาของสถานพยาบาลและสถานศึกษาของรัฐ งานศึกษากลุ่มนี้ให้ข้อสรุปคล้ายกันว่า ทรัพยากรด้านสวัสดิการที่ใช้ในการเจาะจงคนบางกลุ่มเพื่อหวังผลทางการเมืองในระยะสั้น มักต้องแลกกับนโยบายซึ่งอาจให้ผลลัพธ์ในการบรรเทาปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำได้ดีกว่าในระยะยาวอย่างนโยบายส่งเสริมสุขภาพหรือการศึกษา นอกจากนี้ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคุปต์ พันธุ์หินกอง (2553) พบว่าการลดรายจ่ายด้านสวัสดิการมักทำได้ยากกว่าการเพิ่มสวัสดิการใหม่ เพราะนอกจากจะสร้างความไม่พอใจให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแล้ว พรรคการเมืองและผู้กำหนดนโยบายย่อมเสียคะแนนนิยมไปด้วย ดังนั้นการสร้างนโยบายสวัสดิการที่มาจากความต้องการของประชาชนและให้ประโยชน์ในระยะยาวได้แต่แรกเริ่มย่อมทำให้เกิดความสูญเสียน้อยกว่า ปัญหาจึงกลับมาสู่คำถามพื้นฐานว่า จะต้องออกแบบกลไกอย่างไรให้ผู้กำหนดนโยบายเกิดความรับผิดชอบ (accountability) กล่าวในอีกแง่หนึ่งคือ การค้นหากลไกทางเศรษฐกิจหรือการเมืองที่สามารถเชื่อมโยงคุณและโทษจากนโยบายของกลุ่มตัวแสดงด้านอุปสงค์และอุปทานเข้าด้วยกันได้ (วีระวัฒน์ ภัทรศักดิ์กำจร, 2564)

บัตรสวัสดิการแห่งรัฐกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

นโยบายการจัดสวัสดิการของรัฐโดยเฉพาะในประเด็นที่กำลังกล่าวถึงคือ นโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ หรือเรียกทั่วไปว่า บัตรคนจนนั้น เป็นนโยบายที่ช่วยเหลือประชาชนที่ยากจน โดยสนับสนุนค่าใช้จ่ายในครัวเรือนผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งในภาพรวมแล้วถือว่าเป็นนโยบายที่ถูกใจประชาชนนโยบายหนึ่งของรัฐบาล เพราะประชาชนได้รับของฟรีโดยสามารถนำบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ไปแลกเป็นสินค้าที่จำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวันตามร้านค้าในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งนอกจากประชาชนจะได้ของฟรีแล้ว ร้านค้าในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการก็ได้รับกำไรจากยอดขายสินค้าที่เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการขยายการผลิตสินค้า ส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาคได้อย่างถูกต้องตรงตามเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ทว่าของ “ฟรีไม่มีในโลก” ซึ่งของฟรีที่รัฐบาลได้มอบให้กับประชาชนนั้น ย่อมแลกมาด้วยเงินงบประมาณซึ่งมาจากภาษีของประชาชนทั่วประเทศ กว่า 46,000 ล้านบาท ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 นอกจากนี้แล้วบัตรสวัสดิการแห่งรัฐหรือบัตรคนจนนี้ ยังถูกมองจากหลายฝ่ายว่าอาจจะเป็นนโยบายที่แฝงไปด้วยแนวคิดประชานิยม เพื่อหวังผลทางการเมืองของรัฐบาล รวมทั้งถึงข้อกังวลว่าในระยะยาวนั้นนโยบายนี้จะทำให้เกิดเงินเฟ้อขึ้นในอนาคตหรือไม่ ตลอดจนในประเด็นของความยั่งยืนของนโยบายดังกล่าว ดังนั้นในประเด็นนี้จะชี้ให้เห็นว่านโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จะสอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือไม่ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ถือกำเนิดขึ้นมาในโลกนี้มายาวนานกว่า 40 ปี สำหรับในประเทศไทยนั้นแนวคิดการพัฒนายั่งยืน เป็นแนวคิดที่อยู่ภายใต้กรอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นทางสายกลางครอบคลุม 3 มิติคือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม จากข้อคำถามที่ว่านโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจะสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือไม่นั้น ขออธิบายแยกเป็นประเด็นมิติทั้ง 3 มิติดังนี้ มิติด้านเศรษฐกิจในมิตินี้จะมุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ ในประเด็นนี้จะเป็นการพัฒนาหรือขยายกำลังการผลิตสินค้าและบริการ โดยใช้ปัจจัยการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ซึ่งจะทำให้ได้ผลผลิตที่มากขึ้นส่งผลต่อรายได้ประชาชาติหรือ GDP ของประเทศเพิ่มขึ้นตามมา ซึ่งตามแนวคิดของบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่ให้ความช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าให้กับประชาชน ในส่วนนี้แน่นอนว่าจะส่งผลกระทบต่อการผลิต ที่จะมีการขยายกำลังการผลิตเพื่อเพิ่มปริมาณสินค้าตามความต้องการของประชาชน ส่งผลต่อการจ้างงานทำให้ประเทศมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจต่อไป แต่อย่างไรก็ตามก็อาจจะเกิดปัญหาเงินเฟ้อตามมาได้ ในการช่วยเหลือในลักษณะนี้จริงอยู่ที่เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับมหภาค แต่ถ้ารัฐบาลยังคงช่วยเหลือไปอย่างต่อเนื่อง โดยไม่มีกำหนดกรอบระยะเวลาในการช่วยเหลือ หรือไม่มีมาตรการใดๆที่จะมาช่วยให้ประชาชนผู้ที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่ถือว่าเป็นคนจนนี้หลุดจากความยากจนได้ หรือสามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้แล้ว นโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐนี้ก็อาจจะไม่ใช่การพัฒนาประเทศตามแนวทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน มิติด้านสังคมซึ่งในมิติ

นี่จะเป็นการพัฒนาที่มุ่งให้คนและสังคมไทยมีคุณภาพ ซึ่งจากแนวคิดของ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จะเห็นได้ว่าเป็นมาตรการของรัฐบาลที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำของประชาชนในประเทศ แต่อย่างไรก็ตามแล้วควรมีมาตรการในการควบคุมไม่ให้นำบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ เช่น นำไปแลกเป็นเงินสดจากร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการเพื่อนำไปซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย เป็นต้น ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้แล้วก็จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเพราะทำให้ประชาชนขาดจิตสำนึก ส่งผลต่อความไร้คุณภาพของสังคมไทยได้ นอกจากนี้แล้วเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาที่ยั่งยืนทางสังคม ควรมีการรวมกลุ่มของผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะทางอาชีพ โดยอาศัยทุนทางสังคมและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มก่อให้เกิดรายได้ให้กับตนเองและชุมชนสังคมได้ต่อไป มิติด้านสิ่งแวดล้อมนั้นจากแนวคิดของบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งได้กำหนดให้สามารถนำไปเป็นส่วนลดค่าโดยสารของระบบขนส่งมวลชน ได้แก่ รถเมล์ รถไฟฟ้า รถไฟ และรถโดยสาร บขส. ซึ่งมาตรการนี้เป็นการช่วยลดมลพิษจากการดำรงชีวิตของประชาชน ซึ่งเป็นไปตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมไว้ให้กับคนรุ่นหลัง แต่อย่างไรก็ตามแล้วมาตรการนี้ประชาชนผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ กลุ่มผู้ที่ได้รับผลประโยชน์นั้น ก็จะเป็นกลุ่มของผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองหลวงที่มีระบบขนส่งมวลชนเต็มรูปแบบ แต่กลุ่มผู้ที่อยู่ต่างจังหวัดก็จะเสียสิทธิจากการใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐในส่วนนี้ไป

ข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ประการแรกเป็นข้อเสนอแนะในมิติเศรษฐกิจ คือรัฐบาลควรกำหนดให้บัตรสวัสดิการของรัฐบาลสามารถนำไปแลกซื้อสินค้าของชุมชนได้ อันจะเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน เพราะเนื่องจากว่าที่ผ่านมาผลประโยชน์ไปตกอยู่กับสินค้าของผู้ประกอบการรายใหญ่ ประการที่สองเป็นข้อเสนอแนะในมิติทางสังคม โดยให้รัฐบาลสนับสนุนการจัดตั้งร้านค้าชุมชนและให้ชุมชนเข้าไปบริหารจัดการในรูปแบบของสหกรณ์ร้านค้า ซึ่งจะทำผลประโยชน์กลับคืนสู่ชุมชนอาจจะในรูปแบบของเงินเฉลี่ยคืนจากการเข้ามาใช้บริการ และเงินปันผลตามหุ้น เป็นต้น และประการสุดท้ายเป็นข้อเสนอแนะในมิติของสิ่งแวดล้อม รัฐบาลควรสนับสนุนให้นำบัตรสวัสดิการแห่งรัฐนี้ ไปเป็นส่วนลดค่าโดยสารของระบบขนส่งมวลชนในต่างจังหวัดเพื่อให้ประชาชนผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในต่างจังหวัดได้ใช้สิทธินี้อย่างเสมอภาค (ธีรศิลป์ กันธา, 2561)

บทสรุป

ในมุมมองภาพรวมของโครงการบัตรประชารัฐหรือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเป็นโครงการที่มีเจตนาดี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้า แต่มีจุดอ่อนคือการพิจารณาคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ มีเกณฑ์ต่างๆในการประกอบการพิจารณาจริงแต่บุคคลที่เป็นตัวแทนหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นคนพิจารณาคุณสมบัติส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่และเลือกพิจารณาให้ญาติหรือคนรู้จักของตัวเองก่อน กล่าวคือบุคคลที่

เจ้าหน้าที่พิจารณาว่ามีคุณสมบัติที่จะได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐนั้นส่วนหนึ่งไม่ได้อยู่ในเกณฑ์หรือเข้าข่ายคนจน หรือผู้มีรายได้น้อยที่จะได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐแต่ก็ได้เพียงเพราะมีญาติหรือคนรู้จักเป็นผู้พิจารณาคุณสมบัติ ทำให้ผู้มีรายได้น้อยหรือคนจนที่ควรจะได้รับ บัตรฯจริง ๆ ส่วนหนึ่งไม่ได้รับบัตรตามวัตถุประสงค์หรือนโยบายของ ภาครัฐนั่นเอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงก็คือร้านค้าภายในชุมชนที่ขึ้นทะเบียนและร่วมโครงการบัตร สวัสดิการแห่งรัฐ ในส่วนนี้มองว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการออกบัตรภายใต้โครงการ กล่าวคือแทนที่พี่น้อง ประชาชนในพื้นที่จะเข้าไปจับจ่ายใช้สอยตามร้านใหญ่ๆในเมือง ในตลาดหรือตามซูเปอร์มาร์เก็ต ก็สามารถนำ บัตรไปรูดซื้อสินค้าภายในร้านโชห่วยและร้านค้าย่อยในชุมชนได้นั่นเองซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชนได้ เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตามโครงการนี้ยังมีช่องว่างให้พี่น้องประชาชนที่ถือบัตรนำบัตรไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ด้วยเช่นกัน เช่น พี่น้องประชาชนที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐรู้จักกับร้านค้าแต่ไม่ได้อยากได้สินค้าที่มีอยู่ในร้านเพราะบางครั้ง งบประมาณที่รัฐสนับสนุนให้แต่ละรอบแต่ละเดือนชาวบ้านก็มีความจำเป็นที่อยากจะนำไปใช้ในกิจกรรมอย่างอื่นเช่น ต้องการเงินสดไปจ่ายค่ารักษาพยาบาล ไปซื้อข้าวของเครื่องใช้ที่ไม่ได้มีขายหรือจำหน่ายในร้านโชห่วย ก็จะไปขอ รูดและรับเป็นเงินสดแทน ทำให้เป็นโอกาสและช่องทางการทำกำไรของร้านโชห่วยด้วยการคิดเปอร์เซ็นต์จากการ รูดเงินสดขั้นต่ำตั้งแต่ 15 ถึง 20% เป็นต้น ซึ่งเหตุการณ์ในลักษณะนี้อาจจะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าโครงการบัตร สวัสดิการแห่งรัฐอาจจะไม่ตอบโจทย์ความต้องการและความจำเป็นพื้นฐานของชาวบ้านได้ทั้งหมดเพราะบางคน บอกว่าได้เงินเดือนมาทุกเดือนรูดของจนไม่รู้จะเอาไปเก็บไว้ไหนแล้วแต่ในทางกลับกันต้องการเงินสดไปซื้อข้าวของ เครื่องใช้ที่จำเป็นเช่นซื้อชุดนักเรียนให้ลูกหลาน จ่ายค่ารักษาพยาบาล เติมน้ำมันรถหรืออื่นๆ ซึ่งทำไม่ได้เพราะไม่ เข้าเกณฑ์และวัตถุประสงค์ของการใช้บัตรที่มุ่งเน้นให้ประชาชนที่มีรายได้น้อยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่าง สูงสุดในการดำรงชีพตามวัตถุประสงค์ที่ควรจะเป็น

บรรณานุกรม

- กรมสรรพสามิต. (2562). ทำไมรัฐบาลจึงต้องเข้ามากระตุ้นเศรษฐกิจ. สืบค้น 11 มิถุนายน 2566 จาก https://www.excise.go.th/region1/Data_warehouse/KNOW_REGION12019/UATUCM369167
- ปิยศิริ. (2566). บัตรประชารัฐ: 5 ปี “บัตรคนจน” ในวันที่ พปชร. หาเสียงเพิ่มเงินเป็น 700 บาท. สืบค้น 11 มิถุนายน 2566 จาก <https://www.bbc.com/thai/articles/cw8gxx7qn46o>.
- ฐิติโชติ จารุโศภิตกุล. (2561). ผลกระทบของการใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐต่อประชาชน : กรณีศึกษาอำเภอเมือง ตรัง และอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง.

- ธีรศิลป์ กันธา. (2564). *บัตรสวัสดิการแห่งรัฐกับการพัฒนาที่ยั่งยืน*. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 5. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- นิต้าโพล. (2566). *บัตรสวัสดิการแห่งรัฐกับการกระตุ้นเศรษฐกิจไทย ?* สืบค้น 11 มิถุนายน 2566, จาก https://nidapoll.nida.ac.th/survey_detail?survey_id=153.
- นันทพันธ์ คคคง. (2564). *นโยบายสาธารณะสำหรับผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน*. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- วิชาญ ทรายอ่อน. (2560). *โครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ*. สืบค้น 11 มิถุนายน 2566 จาก <http://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2560/hi2560-014.pdf>.
- วีระวัฒน์ ภัทรศักดิ์กำจร. (2564). *ปัญหากระบวนการกำหนดนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ*. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคุปต์ พันธุ์หินทอง. (2553). *เศรษฐศาสตร์การเมืองของระบบสวัสดิการในการสัมมนาวิชาการประจำปี 2553 "การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ"*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
- สันติ ถิรพัฒน์ และวิมุต วานิชเจริญธรรม. (2558). *การประเมินผลกระทบของโครงการบัตรลีนเชื่อเกษตรกรเบื้องต้น (รายงานการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถสิทธิ์ พานแก้ว. (2561). *บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ*. สืบค้น 11 มิถุนายน 2566 จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ>.
- Khemani, S. (2015). Buying Votes Versus Supplying Public Services: Political Incentives to Under-Invest in Pro-Poor Policies. *Journal of Development Economics*, 117(c), 84-83.

